

iterat, bina templo dedicauit: hoc ad natale antrum, illud ad montem ascensionis alterum. Nasci quidem subterraneo loco (Bethleem Hebreis appellatur) in rem nostram pertulit is qui nobiscum est Deus. Quamobrem sumpcione monimēto partum deipara exultum regna illustravit, atq; eum non ita multo post aulae statuis, aurea argentea suppellecūle matris initiatum animū stimulans, Imperator ipse decorauit. Illa iterum uitam servatoris in coelum in oltuarum mōte alia machinatione sublimauit. In uenite qua montis uniuersi fastigium est, edem sacram posuit. Inibi uerissima constat hominum redemptorem initiauisse conuiuitus suos sacrorib; in specu: cui negi industria regia defuit adornando & uenerando. Duo sacraria uberiori custu perpetuam recordationem merita Helena Augusta in antris mysticis extruxit, intendente dextram, atq; licentiam filio Imperatore concedente: quæ argumenta religiosi animi esse possunt. Ex quo fructum legit haud ita multo post uetula. Scilicet illa bonorum fecunditate, uite curriculo usq; extrellum gradum senectutis, exacto, frugem cum officio, tum uerbis exsimiam diuinā mādati efferebat, ac constata corporis uirū sensu vacantem uitam mox exoluens. Hunc exitum pietate dignissimum ad humanam illa felicitatem in uita adiunxit Deus. Orientem enim imperatoria celitate licenter obibat. Ad quam urbem cumq; appellarat, infinitam pecuniam conferre multitudini, atq; singillatim aedificiis effundebat: quæ ordini militari erogabat, ope defititus omnino multa, hominibusq; nudissimis stipem, & ad integendum corpus abunde suppetebat. Alios aerumnū acculos, à uinculis metallisq; absoluerebat, augebat perfidis, alias ab exilio reuocabat. In quib; officijs excelluit: & ea tamen quæ regionis erant minime negligit. Itare ad ecclesiam uides, & diculas & facella diuinū suppellecūle componere, ne tenuissimorum quidem oppido templū omittere: uenerabilis & frugalitatem habitu se cum cœtu hominum sciare: que ad observationem cultumq; numinis attinerent, omnia studiose & amanter exequi. Cæterū post ævi longi cursum (tenuerat annos circiter octoginta ad opribiliorem sortem acserfita, cum uentum ad extremam lineam est unigenito filio, singulari orbis terræ moderatori, nepoibusq; eius liberis Augustis, ultimum iudicium præficiens, ad tabularum perrexit. Hisce quicquid usquam possiderat, a signis atq; dispertituit. Hoc pacto in resu testata filii Imperatore praefente qui astabat ipse, & manu cōtingebat, ita discessit è uita, ut non mori illi qui recte sentiret, sed ad cœlestem uitam de terra commigrare uideretur. Proinde naturam ab interitu liberam atq; angelicam profectus ad autorem suum animus induit. Ipsum corpusculum fedulo afferuatum, multa manu in urbe allatum est, & amplissimo sepulchro conditum. Ille matris obitus indebilis memoria dignissima, cum propteres gestas, tum ob mirandam supraç; hominum opinionem plantam constat. Quam isto nomine materna sanctitatis esse predicandum puto. Nam obseruantissimam numinis antea minime talem effect, ut ab ore Dei aliquius edocet ab ineunte pueritate crederetur. Illam regia maiestate & dignitate semper habuit, ut à militibus Augusta ac regina putaretur, ac aureus eius imagine percussum ederetur, arari potestatam fecit, ad itendum ipsum existentia, & quatenus ipsa recte & ordine fieri posse iudicaret. Id enim ad autoritatem atq; commendationem filius addidit. Eapropter hoc inserere uitum est in quo honorificissime habita & tractata genitrix legem impletuit, ex æquo & bono de parentum honoribus agentem, studium uero leditasq; Imperatoris in Palestina ita exaruit, ut in prouincijs alijs atq; dificeret, plalon.

pla longè quidem alijs & precio & dignitate præstantiora. urbem cognomi nem eminente fastu facellorum, atq; dñeis amplissimis ornatisimisq; martyrum monumentis intra murum, at in suburbio illustravit. In quibus exculta memoria sanctorum Deo ciuitate uniuersam dedicabat. Omnino diuina sensa callens expurgatam imaginum cultu aquum esse duxit ex se appellatam: ut ibi nusquam ligna dñorum superstitiose exulta uiderentur, aut altaria maioribus hostijs inquinata. Geniales feria & consuetudo uetus abrumperebatur. Media fori platea, qua fons emanat insigne boni pastoris agnouiles ihs bene familiare, qui à sacra pagina recentes sunt. Etiam in ære cum leonibus efformatum Daniëlem aut bracteis egregium opus. Ille certe inuenierat in animis regij coelestis amor, ut alta regum palatia quo præsertim domiciliis eminentia loco patebat, ad summam laquearium contignationem figeret ligno crucis in explicata latè tabula, gemmisq; in auro dispo sitæ dñis opere luculentæ. Nam istæ bono uiro excubie palati firmissime uidiebantur, ita ille urbem accurabat. In Bithynia templum rara molis & arcta priua impensa primariae consecit, in oppido quod uniuersa gentis est caput, atq; illi sitidem premia de profligatis hostiis, excelsa posuit. Aliarum nationum urbes qualq; præcipuas hoc ipso genere illustrabat, quo pacto metropolim Orientis de Antiochi nomine appellatam. Nam quasi in capite quadam gentium, singulari magnitudine & pulchritudine adēm sacram fecit. Primum ingenti muro locus ab eo designatus est: tum intus aedes immensa celitate, figura selluum octonorum. In his aedicula plurime, sellæ circumappositor, editi ac subterranei secessus undiq; frequentes. Postremo ipsi stoti molti uiri aurum magnam & æris, denique quicquid esse in precio potest, aspergit. Ita illius insignia maximè donaria. Verum enim uero qui nuper hominem uitæ diluxerat, eundem seruato rem in Palæstina homini probo uisum esse antea multo compertens (hunc loco Mambræ quercus est nomen) illi in modicari sacellum iubet, & præfectus auctoramentum ad persequenda uisa scripto Imperatori in prouincias est datum. Et mihi ad historiam accincto scripsit ubiore disciplina: id descriptum adeo intelligendæ penitus diuinū hominis sollicitudini apponam. Mihi ergo de his quæ fieri hinc locis acceperebat subiratus in hac uerba rescripsit.

VICT. CONST. AVG.

Macario cæterisq; Palestina episcopis. Hoc unum sumnum curia meæ sanctissime beneficium est erga uos, hominum nequam ad hęc usq; tempora desperationem ignoratam à me annunciar, totumq; uigilantia mea non tam fero quā utiliter emendatum: deliterat enim error incuria, que uehe mentior est iniquitas, sacra sancta loca spurcissime contaminari. Quid nam igitur aut quale fratres esse possit, qua de re percussus animus haud reticat unquam propter illam aduersus Deum reuerentiam? locus est nomine Mambræ quercus, olim uti didici sedes & lares Abrahami, illum superstitione quorundam foedatum esse ait. Erigi simulacrum pestiferum, extare aram continenter atq; impure quidem litari. Quod cum est imperio nostro alienum, locisq; sanctitate perindignum, sic habete. Me dedisse literas ad uos Acciū comiti præstabilis, nec amico minus, ut ne minimam dilationem temporis ad eis quæ istib; erunt idola concremenda, aramq; solo adæquandam, pena uidebantur sit, impie quod agetur illa religione contra iussum. Basilicam adornari mandauimus, ut ibi sit hominum bonorum curia quædam elegans: si quis aliter erit atque præcipimus huiuscmodi literis, oppido commoneheti me oportet, ut qui deprehendatur exles, ille seuerissime punia-

punitatur. Isthic Abraham uidisse principem unitus erat, & cum eo collaudatum constat. Inde esse legis atque sanctorum sancti ritus initium. Eo loco primum cum duobus angelis Abraham uidendum se Deus exhibuit, ibi ab hominibus agnoscit copit, ibi de futura sobole praeditus atque politicus stetit, ibi gentium plurimarum patrem fore Abramum declarauit. Hac cum ita sunt, ad me pertinere summi puto, euerricu[m]t adhiberi, maculamq[ue] omnem detergi, prisca[m] denique puritatem locum illum recipere ne quid illic agatur a religione abhorrens. Hoc autem curae uestra sit, ad meam rationem religiose institutam manum dei. At qui integratatem uestram non defuturam esse spero, vos charissimi fratres conseruet Deus. Omnia ista imperator maximo Dei ornamento contrahebat, hac obseruantia peruerba[t]. Homini[n]um animos superstitione excacatos arguebat, unde templorum in urbibus uelitib[us] exu[er]t foribus, atq[ue] ex edicto nudari, disrumpi tecta, solaria conuelli: quicquid ex aere propter antiquitatem commendarum in quo ueterum erratio, toto foro prouolutum est in urbe regia, turpe theatru[m] fuit isthac Pythii, illac Sminthii. In circu[m] Delphicis tripodes, Heliconis in palatio erant. Planè que gentibus asservabantur aenea signa mififici magistri. Constantinopolis eo genere tota referiebatur: hisce deorum titulo cum hecatombe frequentissima holocaustum datum est, inualescente annos innumerous inpositura, donec aliquando cooptum est, ista cum ludificis esset Imperator ad meliorem mentem deueniri. Alio autem traducte sunt aureæ statuae. Nam agnita multitudinis infanta larvas aureas atque argenteas miseri extimescentis amoliti tanquam lapidum offensacula ingredientiam caligine & tenebris: simul iter ad regiam bene munitur ac minime salebrosum oportere esse creditis. Huius ubi illi uenit in mentem, neque militia, neque graui[m] armatura apprehendendis ijs opus esse arbitratus est. Vnum modo atque alterum ex amicis adiunxit, in omnemque gentem oculari nutu dimisit. Illi cùm singulari pietate regis incitati, tum religione sua in conspectu nationum popolorumque, in oppidis, in agris errore an tiquissimum euertebant. Elegantes illos antistites atque rituum sacerdotes adducere ex adytis & angulis ad lucem non absque risu, deos etiam cum ignominia proprie[u]tate iustum erat. Vbi deposita persona, turpitudine deorum uerfabatur in oculis omnium. Postea h[ab]undantes, aut alias arte fusoria quod in rem erat asservantes, si quid reliqui erat, turpitudinis esse monumentum facile patiebantur. Atque praedicta facta de simulacris umbrarum preciosa materie, similiter ad alia perrexit e[st]ne. Hi tum uincit dij, sed in fabulis illis uetus state cariosus, aduictusq[ue] tegetibus ex pilo uehement. Interea uelut luminosam faciem incendit omniem in partem oculo contendit, num que superfluent reliquia erroris. Ac quemadmodum delapsus ales & celo clarissima firmissimaq[ue] acie peruidet ab alto seiuencia loca longissime: sic in administratione populari quum esset, atque in regia uerlatur, ut e[st] specula tendiculas & animorum pestem latenter in Phoenixia prospexit. Locus erat & templum haud aperta regione uel foro, qualia urbes ambitione ponere: nullus e[st] callis aut semita, non triujs aut angportu nota desed in tumulo quodam Libani, Veneris genio impura sacra. loco nomen est Aphac, schola malitia & libidinis in exugendo corpore sibi indulgentibus. Tanquam muliercula uir certi, sed qui plurimum a uiro aberat, neglecta maiestate naturæ, muliebri prurigine demonem placabant. Vbi infamis mulierum susurrus atque matrimoniorum fraudes, actus & uituperables & nefandi, quæ secessu referenda sunt accepta: nempe summoris arbitris,

britis, audientesq[ue] nullo, nisi si omnis abesserat autoritas, adire. Veruntamen ista illum non effugerunt. Intuitus enim qua maturitate Imperatorem decet, indignum luce solis esse templum iudicavit, uniuersa obrui imperauit. obruta dirutaq[ue] sunt omnia regio ntu. Coacta manu lustrata regio est, exterriti minis ad temperianam libidinosi impudiciq[ue] diuenter. Quo modo Gregorii illi prudentes opinione hominum (superstitiosos intelligo) quantia sua leuitas erat, aliquando percepero. Nam cum pleriq[ue] sapientum habitu loco, demoni cilicio dantes operam hallucinarentur, atque medico salutari nunc in somnis apparente decumbentibus, alias aegritudinem dispellente, qui uerantimos profligabat, a Deo auertebat, ut erat ad errationem quisq[ue] propensior adducebat. Huic adyutum euerit seruatore ac amatorem Deum opponens ex more iussit. Ad quam uultus speciem exequatum solo monimentum, una philosophorum miratio decantata, cœtu mali genus erutum de latebris, animorum scopulus annos sexcentos ad errorem compositus. Ita pollicens aliena calamitatem expulso[n]e fore se, tutari non potuit ex re magis quam olim, ut est fabulose proditum, fulmine iactus. In his attitem Imperator nolito felicitissime cadentibus, ut ipse Deo gratificaretur, ineffa[bile] nihil. Imo aperta ui numinis sic euulsum templum est, utne festigium quidem prisca[m] demetia remaneret. Omnes addicti genij ante intuitu maniestiarum lapsum, atque solitudinem lucorum, aut istam nostram rationem salutis accedebant: aut si non id agerent, at infastiam tamen illi maiorum incubabant, ac receptos antiquitati deos irridabant. Alter autem quis sentire poterant imaginum fucum tantum sceleris illa machina conclusisse dignoscentes. Nam aut suberant ossa cadauerunt capitumq[ue] rodus (ita præfigit[ur] magistris factitabant) aut tritissima lacerna colluie oppleta, aut de foeno uel arundine storea. Quæ quum in motu experie materia congesta cernerent, antiquitatem stultam dementemq[ue] estimabant. Ideo sane maximè quod in adytis & angulis, atque ne in ipsa quidem dæmonum mole, non genius aliquis aut oraculi interpres, aut Deus, aut uates inspici posset, ut erant ante semper arbitrati, imo nec habebitis spectri aliqua species opinio[n]e. Quapropter omnis siue secessus, siue specus, a rege missis & patebat, & calcabantur a milite sacratores interioresq[ue] adytis: ex quo patet posset, aberrasse gentem inumeris prop[ri]e seculis, & mente minimè constituisse. Effusi in libidinem suas appellatione tenus uxores filiasq[ue] pudicitiam prostituere petimabant. Sed ab Imperatore nuper ea castigata sunt, & emendata lege. Conscripsit in hanc etiam rem sollicitè causa potissimum numinis, ut homines omnes ad studium temperianæ conuerteret, edicta & decreta. quanquam alloquitione sua per epistolam minimè dignatus est, e[st]q[ue] ad ueri cognitionem incitauit. Et hic oratione contentaneum opus, amplissimam adem sacram extruxit. Inaudita res, ab orbe condito nusquam gentium cognita, nunc enata receris: urbem occupatam à dæmonum cultu, Dei templo, presbyteris & diaconis exorianti, sacratum episcopum eo loci considere: porro cogitans ut adire plures in aristro haberent, ad leuandam egestatem optimè prouidit, ac cum pratermissum ab eo nihil esset, hunc libenter insequi uoluit, qui siue prætextu siue fiducia ueri esse prædicandum Christianum dixit. Igitur hilarè uiuentibus omnibus, ubique auctiore ecclesia, deinde inuasit in felicitatem nostram inuidientia, arbitrata Imperatorem fastidire posse dissidia isthac, alieniore[m]que fore. Incensa enim pragrandi face, tragicam sortem ecclesia Antiochenium immisit, & penè uirbs ipsa est uasa funditus. Abierat plebs in partes, optimates & legiones enem di-

stringere tanquam hostes, atque manum conferere uelle videbantur, nisi timor ab Imperatore furolos impetus euerisset. Atque iterum illa regis aquabilis medici animorum instar, dictione curationem ingressa, legationem fidelissimo homini in toto ordine comitum ultrò creditit. Ad pacem inclinare, & ea quæ p̄s sunt adeunda munera, frequentibus literis admodum atque adduxit. Nam epistolis excusauit, autorem mali sibi cognitum alseuerans. Ego literas eruditionis atque compendij rari plenissimas adscriptissem, nisi odiu reo conciliarent: mihi etiam ne mali recordationem referam, cautio est. His uero intactis inseram quæ de fide per pensa & cogitata rescripsit. In quibus hortatus, alienum in exequenda pace ducem ne requirant, sed Ecclesiæ instituto pastorem deligere, quia Dèo designatus est, ad plebem episcoposque excellenter referbit, ut sequitur.

VICT. CONST. MAX. AVG.

Constantini ad

Antiochenos

Epistola de Eu-

sebio Episo-

po Cœfensi.

Populo Antiocheno. Huius uniuersitatis altitudini sapientia & prudenter concordia ueltra grata, ac ego fratres immortalem amicitiam amplecti uos æquum puto estimare, cum uitæ institutis & lege, tum uero studijs uestris admonitus. Is enim denuo bono frui mihi dicitur, opinione recta iudicioque fano quisquis erit. Ecquid ea te uobis aptius equidem admiror, ad inuidiam quam ad salutem apud uos plus uteretur posse, fratribus autem ad unum larem focusque ex studijs coniunctione, & uia ingredienda pariter ascriptis. Ecquid unquam melius aut accommodatum magis, quam de forte conditione que consentire, cum praeritum animi uoluntatem uitij norma, lex, emendatrixque late castiget, atque nouit ipsius cum sensu nostrum adiungere ad sancta decreta peroptemus? fortēimum erit quid isto principio mihi uelim. Atqui non recuso dicere. Legi commentarium, in quo Eusebium episcopum Cœfarense, quem propter eruditorem & religionem iam dudum familiarem mihi feci, suffragio laudum blandientes hominem traducere ad uos exitimini. Quia me tum suis mente creditis ad inquisitionem boni fatum quam de studio uestro sollicitudinem coepisse. O facro sancta fides illa, si per te uitæ curricula darentur, in quibus essent impressæ Christi uestigia. Ipsa quidem moleste peccatis oblitores, nisi denegares operari promercale, sane arbitror ab eo stare uictoriæ qui paci sumus adhærebit. & qua in re cuiuscip̄ decorum uenit, hoc uero non amet, esse nullum dixerim. Quid oro sumus eo consilio posuit, ex quo nesciuntem nihil alijs affseramus: uel quid illa attrahemus que nostram fidem labefactent? Dilando profecto hominem, quem difensio nem & gradum promereri existimet, eti debilitati illud minime oportet, quod ubique integrum firmumq; esse par est. Atque ad ea dijudicanda quæ sunt utrobique uiribus suis, arbitrium unius haud aquam tanta re fore certum est: idcirco iudicij illius alij college assumendi. In tranquillo nihil quod conturbato rerum statu video per omnia æquabiles ac uotivas in ecclesia dignitates. Itud autem nullam rationem habet, autoritatem unius ita crecere, ut illam inspectionem, ad cuius normam quouis evenit placata sacra redigenda sint, immunito aliorum de communis lege iudicio reneat. Ego quidem sic inter pretor, infringi magis eo dignitatem, quam reueneri homini locum: atque uigerandam esse rem, non aquicaret, utratis obtinet sententia. Dicam autdaci, atque planè profitebor, quod quæle se men, hoc aetaciores initium dissidij fore. Nam dentium facultatem ingeniumq; artetes

artetes grandiusculi, cum iarr pastoris antiqua uigilantia labafit, atque tractatio cui prius in fuerant, exprimunt explicantes. Quo loco, si non fallimur, & dicuntur ista uere fratres, hoc primū dispece, quo de maxima commoda sentieris. In primis ingenta liberalisq; dilectio inter uos, si non erit aliqua in decessor, deinde si considerate & confute dmissus isti luc, inter erga que dimititus illi obtigit esse dignitate queat. Etiam suffragium probatis estimabis esse beneficium aduersum le uelutrum. Adhuc (qua opinione fuimus per) adhibete diligentiam & studium omni seditione expulsa in eo uiro perquirendo qui uobis ex ofu sit, fuit enim adhuc, critiq; diueriorum inter se collatio, de qua flamma prorumpat. Ita uero, me bene Deus amet, ut uos fratres, atque uestra mansuetudinis stationem deamo. Cuius exanclata colluuite, moribus inducite concordiam, metam ponite, statuum ingredimini in conspectu, clauum (sic enim dicam) seruum habete, ita quidem caducum dicitis immortale. Nam quibus ritmos erat nauis, illa sentina tandem constat exhausta. Quælo prouide singula quo pacto monui, ne temere quicquam attentasse, aut omnino factitiale uidear. Vos clarissimi fratres conseruet Deus. Epistola Imperatoris ad me episcopatum ecclesiæ Antiochenæ abrogantis.

VICT. CONST. MAX. AVG. EUSEBIO.

Plenisimè episcopatum noſi, quæc facta sunt ad amissim ecclesiasticæ doctrinæ omnia intellexi: propter uelim in his insiftas quæ sunt accepta Deo, uideturq; traditionis apostolicae similia. Te beatum esse certò scio, qui orbis terræ iudicio ferè dignus habitus es uniuersæ ecclesiæ cura. Nam si tu delideris omnes æquè tenetur, illi proculdubio tuam felicitatem adauget. Tua uero sapientia diuinum institutum atq; apostolicam nostram apud se libidatæ esse violens, optimè Antiocheniū episcopatū deprecata est: & quæ animus primù accepit, huic immorū cūptuit. Ea de re ad populum rescripsi, uosq; illic collegas, quod ad me hac ipsa de re misissent, quæ cum legi, ut è animo casto, intelliges facile me hortatore Deo fecisse, quia reclamabat aquitas. Illorum consultationi tu intereste debebis, ut in ecclesia Antiocheniū id fiat. Te charissime frater conseruet Deus.

VICT. CONST. MAX. AVG.

Theodoro, Narsiso, Actio, Alphao, reliquisq; episcopis agentibus Antiochia. Legi literas uestras, & Eusebij uestris initiorum socij, consilium probavi: & cum partim epistola omnium esset quæ facta sunt admonitus, partim ex Acajū comitis in conubertino nostro nobilissimi, rationem aquam iniuissem, rescripsi ad populum Antiochensem, quod Deo non ingratum, & ecclesiæ conducibile futurum est. Hoc ad umbilicum huius epistole inseri uisit, utne nisi boni & æquì confulentem id egile possitis arbitrari. siquidē hanc in sententiam literæ uestræ fuerant, ex populi iussu & consulto uestro, Cœfarense prefectus Eusebius certi ut integrerimus, ecclesiam Antiochensem uti accurare, atq; illi presideret. Eusebius omnia longè securus, & ad ecclesiæ tamē instituta retinenda faciens. Etiam meam uoluntatem uos signare minimè decebat. Ad me uenerunt Euphronius, & ciuis & presbyter Cœfarense Cappadocum, & Aethioporum Georgius, in hunc ordinem ab Alexandro episcopo Alexandria cum fide probata essent, ascripti. Itaq; prudenter uere fuit, annotato designatos ad obeundum minus itud opisatio ne uestra parum idoneos, ut apostolica traditioni respondeat omnis ista actio. Nam illi comparatis nis ex ecclesiæ regula atq; apostolica norma, uocare comititia poteritis, ut ecclesiasticæ disciplinae ratio præmonstrabit. Vos

charissimi fratres Deus afferuet. Posteaquam edixit episcopis hunc in modum, omnes uti numini fauerent agebat. Expulso disidio, atq; ad unum cōcentum ecclie reuocata, conuerit alio animum, quoddam genus impiorū quasi toxicum ex hominum vita ut collet. Ita lues specie aliqua ualabat urbes. Hosce pseudopropetas sacra pagina rapacesq; lupos appellat his uebis: Attende à falsis prophetis, qui uenient ad uos in uelutinis oviū, intus autem lupi sunt rapaces, à fructibus eorum cognoscetis eos. Eiusmodi genere exigit editici seueritas emisī ad singulos nationum gubernatores: sed ad legem addidit uite disciplinam, que homines illos ad penitentiam propter etiam portum salutis ecclieam Dei fore ostendit. Verū tuus ipse potius audias qui per literas istos affatur.

VICT. CONST. MAX. AVG.

Hæreticis. Ex promulgatione editici accipite Nouatiani, Valentini, Marcionista, Pauliani, quicq; Phryge cognomento non cimini, omnes summatim qui sectas in conuenticulis habent, agnoscete, quantis esti mendacis immersa uanitas ita ueltra, ac quanto ueneno doctrina confitat: ex qua uale tudenarij de lanis, & uiu ad mortem deducuntur. O' ueritatis hostes, aduersarii uitæ, pestis auctores, omnia penes uos inimica ueritati uitio consonant, ineptiorum & scens similia. Quibus adornare mendacia, simplices opprimere, negare lucem fidelibus, aspectu religioso fallere, derelinquere, spuriissima reddere omnia soletis. Conscientiam unius cuiq; pudicissimi innocentissimi plaga lateral percutietis. Diem (si dixi placet) ab oculis hominum eripitis. Vbi me singula persequi tum nolim, tum aduersus impudicos & procaces ita dicere, neq; more breutoris est, atq; ocy nostri multo minus, lam enim illæ nugæ deformes & immodicæ, tam uerorditæ plene, ut dicere insituentur dies uniuersus desistunt. & aurem etiam subtrahere sib; atq; oculum auertere conductit, ut ne fidei nostræ sinceritas aliquid feleis imbibat exponendo singillatum. Quid ista ne tandem ferenda diu iustaudi ras ipsa prolixior tanquam pestile morbo uel bene ualentes infect. Cur ergo ope populari nō euellitur, atq; radicitus exciditur illæ malitia? Certe quia internectionis huic ueluti rationem ultra ferendam non potuod. circu uobis in posterum interdictum est omni conuento, Domos etiam in quibus senatus habebaris eueri non si publicæ modo, nam illuc qualis sita cura ne uel in priuatæ adib; aut omnino fecellu malitiofæ lectoris infania cogeretur. Quandoquidem hoc longè satius est quibus religio uera corda fit ad eccliam catholice descendere, cum eius integratæ commercium habere, sic illi ueritatem consequentur. Nostræ huic seculi ab optabilis cursu animi contorti error ablit, hæreticorum, inquam, ac quorum ad editionem uidetur inclinare ingenium, aduersanda perditaq; sententia. Nam equidem arbitror beatitudinis esse quam numine fruimur eos qui expectatione meliore dicuntur, ab erratione insolenta ingredi tramitem rectum, lucem à teñbris, à uanitate ueritatem, saluē à morte distinguere, atq; adipisci, cui procuratio uina adiungere necessariam constituit: ut nulla usquam sint exitiosæ conuenticula, nulla prorsus ad quas adoretis (haud scio facella ne dici proferentur) ades, sed è uestigio tradantur ecclie singula. Intercessione elo. Reliqua loca populū sunt, ne quo uobis uspiam coeundi facultas esto. Ne autem publice aut priuatim ex hac die nefarij congressus esse aliquis principes audeto. Editictum ita esto, ita diversæ factioris explicati & resoluti principali editio cuniculi, pulæ bellug, principatus ille discipulatus est. Hi quibus impositum fuerat, alij degenerant sensu, compulsi minis, eccliam adire, tantisper tempori inservire. Nam ierutari liberos erat ipsa lege comprehendendum,

hensum, uel itisq; nonnulli maleficis operam nauantes adstringebantur. Ex quo omnia simulatæ salutatis cauâ fieri quibusdam. Alij sordi cogitatione sincero ducti, desciuere ad spem meliorum. Quibus aperte dijudicantis ecclie praesides incumberet, agere animo æquo, atque agni uellere cooperatos experiri tempore, deinde conscriptos annotare, ad populum referre: sed ea dum sunt in præ opiniōs homines, admisi illi facile quorum experserat impietatis eruditio, tametsi ob conciones olim turbulentas à communione defecerant. Itaque gregatim, quasi colonia profecti, redire in patriam, et cognoscere eccliam parentem à qua diutius absuerant, illa postlimio reversi iucondissimè frui. Ita demum compacta membra concentu singulati totam molem reddiderunt, & ecclie conuerit a in se seota nuf- quam hæresi seditione uereluxit. Id uero unicū ab orbe condito factum homini Dei tutela præclaro, cum acceptum eti- am relatum est.

EVSEBII DE VITA CONSTANTINI IMPERATO-
RIS, Liber quartus.

Iste negotijs ad exornandam eccliam adiectorum varie-
tate distictus, utq; minimè petulans haberi Christi discipli-
na possit omnia connexus, alia tamen externa non ita face-
re suuit. Vbi præstium frequenter officium populis, atque
paterna sollicitudo demonstrata. Vbi si consuetudo homi-
num fert, honores allati multis, excelsoq; animo nihil
non imperitum est omnibus. Imperatorem qui postulan-
do frustra tentauerit esse nemo dictus est, à scopo nullus aberauit in ex-
planda gratia, stipem illi, alij possessionem, fasces alij consulares, aut hono-
rem patricium erogabat. H̄i tribuni, alij primò comites, secundo nonnun-
quam, uel etiam tertio ordine. Pleriq; gradibus honorificentissimis. Quo
enim plures excolet, adiuuenerat ille genera permulta. Veruntamen ad
hominum uitam molierendam quid quantumq; attulerit exemplo non plus
uno repetito nulli non intellecto xvi huic se, perequidem estimatio facilis.
Quadrantem uel galis annui quod appendi fileo certum est, integrum
remili, ut si rectam rationem in eas quarto denum anno repertas immunes
ut frui suis rebus, id lege fancitum & translatum interuallo ad hæredes, Im-
peratorem gratiosum etiam apud posteros efficit, atq; eius memoriam à tem-
porum malignitate uindicavit. Quod autem instituitis antiquorum princi-
pum agricola opprimi locum suum nonnulli dicitabant, ex quo iterum de-
compedatores ab eo misi, qui de fure suo cuiq; uti cautum esset, agerent.
Vbi confederat ad dicendum ius, esse detinore forte neminem oportebat, ui-
cio quantum decelerat apponerebat aut signatam pecuniam aut fundum, ut
eodem regio aspectu dignati, pari gaudio & fortuna triumphant. Ete-
niam à tanto rege electo ac tristis uultu discedi nefas. Igitur ueretq; fronte ad
hilaritatem composta abire iudicio, demissari uehementer omnes Imperato-
riam maiestatem. Quid attinet hoc loco subactam Barbariem dicere: Nam
Scythas atq; Sauromatas ante seruitus ignaros, iniuitos qdē illos appullit
ad iugum, Romanumq; dominum agnoscere coegit. Scythæ olim moderatores
exigere tributum, atque annuū uictigal à Romanis accessioni solebat
esse Barbaræ genti. Quæ semper odij plena ratio Imperatori uideri, led ad
æquas illum uictorem peniones adigi flagitum esse posse. Quapropter